

PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA U KRAGUJEVCU
Institut za pravne i društvene nauke

FACULTY OF LAW UNIVERSITY OF KRAGUJEVAC
Institute for Legal and Social Sciences

MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA
VLADAVINA PRAVA U VREME
INSTITUCIONALNIH PROMENA

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
RULE OF LAW IN TIMES
OF INSTITUTIONAL CHANGES

Urednik
Prof. dr Bojan Urdarević

Kragujevac
2026.

VLADAVINA PRAVA U VREME INSTITUCIONALNIH PROMENA

RULE OF LAW IN TIMES OF INSTITUTIONAL CHANGES

Zbornik naučnih referata po pozivu sa Međunarodnog naučnog skupa održanog od 29. do 30. maja 2026. godine, na Pravnom fakultetu u Kragujevcu u okviru Programa istraživanja Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu za 2026. godinu, koji se finansira iz sredstava Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije

Međunarodni naučni odbor Majskog savetovanja:

Prof. dr Miodrag Mićović, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu; prof. dr Dragan Gocevski, Pravni fakultet "Justinijan I", Univerziteta "Kiril i Metodije" Skoplje, Republika Sverna Makednija; prof. dr Blanka Mateša, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Republika Hrvatska; prof. dr Igor Kambovski, Pravni fakultet Univerziteta „Goce Delčev“ u Štipu, Republika Sverna Makednija; prof. dr Željko Bartulović, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Republika Hrvatska; prof. dr Željko Mirjanić, Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci, Republika Srpska; Dr Evanthia Kardoulia School of Economics, Business and Computer Science of the Neapolis University Pafos Cyprus; Akademiker Professor Dr. Wolfgang Rohrbach, Fakultät für Bildung, Kunst & Architektur - Department für Bauen und Umwelt - Donau-Universität Krems Österreich, prof. dr Dževad Drino, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, Federacija BiH; prof. dr Andrej Mićović, Fakultet za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj Banji Univerziteta u Kragujevcu; prof. dr Valentina Franca, Fakultet za javnu upravu, Univerzitet u Ljubljani, Prof. dr Stefano Bellomo, Sapienza Univerzitet u Rimu, Prof. dr Jaime Cabeza Pereiro, Pravni fakultet, Univerzitet u Vigo; prof. dr Borko Mihajlović, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu.

Programski odbor Majskog savetovanja:

Dr Bojan Urdarević, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu
Akademik dr Wolfgang Rorbah, redovni profesor Fakulteta za obrazovanje, umetnost i arhitekturu - Odeljenje za izgradnju i životnu sredinu Univerziteta Dunav Krems, Austrija
Dr Mateja Đurović, redovni profesor Kraljevog koledža u Londonu, Velika Britanija
Dr Blanka Mateša, vanredna profesorka Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Hrvatska
Dr Valentina Franka, vanredna profesorka Fakulteta za javnu upravu Univerziteta u Ljubljani
Dr Kataržina Šćepanska, docentkinja Pravnog fakulteta Adam Mickijevič u Poznanju, Poljska
Dr Jovana Misailović, docentkinja Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu

Međunarodna konferencija „VLADAVINA PRAVA U VREME INSTITUCIONALNIH PROMENA“ je dvadesetdrugo po redu Majsko savetovanje koje se tradicionalno organizuje svake godine na Pravnom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu radi diseminacije naučnoistraživačkih rezultata nastavnika i saradnika fakulteta, u okviru Programa istraživanja Pravnog fakulteta, koje se finansira iz sredstava Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije.

IZDAVAČ: Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu
Institut za pravne i društvene nauke
Jovana Cvijića 1, 34000 Kragujevac
telefon: (034) 306 513, 306 504
telefaks: (034) 306 540
e-pošta: faculty@jura.kg.ac.rs
veb: <http://jura.kg.ac.rs>

RECENZENTI Prof. dr Miodrag Mićović, redovni profesor
Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu
Prof. dr Željko Bartulović, redovni profesor
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Republika Hrvatska
Prof. dr Igor Kambovski, redovni profesor
Pravnog fakulteta Univerziteta „Goce Delčev“ u Štipu,
Republika Severna Makedonija
Prof. dr Dževad Drino, redovni profesor Pravnog
fakulteta Univerziteta u Zenici, Federacija BiH

ZA IZDAVAČA: Prof. dr Jelena Vučković, redovni profesor
Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu

UREDNIK: Prof. dr Bojan Urdarević, redovni profesor
Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu
TEHNIČKI UREDNIK: Dr Jovana Misailović, docent
Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu

ŠTAMPA: Grafička radnja "kvark", Kraljevo

TIRAŽ: 50

ISBN 978-86-7623-159-1

Štampanje Zbornika podržalo Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije

*Dr Dragana Petrović, naučni saradnik
Instituta za uporedno pravo u Beogradu
ORCID: 0000-0002-0960-8544*

*Pregledni naučni rad
UDK: 343.3/.7:502/504
DOI: <https://doi.org/10.46793/XXIIMajsko.265P>*

KRIVIČNA DELA PROTIV ŽIVOTNE SREDINE - IZMEĐU AMBICIJA I REALNOSTI - *

Rezime

Živimo u turbulentnim vremenima, razdobljima ratova i opšte nesigurnosti. Živimo u svetu razarajućih protivurečja, u opasnom i haotičnom svetu u kome povrede i ugrožavanja životne sredine poprimaju tragične razmere. Generacijama koje "pristižu" priređujemo svakodnevicu punu rizika - okolnostima obeleženim ekstremnom društvenom krizom, autoritarnim političkim pritiscima, materijalnim i duhovnim propadanjem, konfuzijama u sistemu vrednosti. Teško je ... sveopšte globalne promene su na različitim nivoima mnogo toga izmestile i poremetile. Ponešto i podstakle. Iz te perspektive, svoje mesto je našla i ova problematika. Zgrožen opisima i slikama zagađenja životne sredine, čovek se pita: "Pa, zar je to moguće?" Viša ili dublja istina o trenutnom stanju u ovoj oblasti skriva se iza lažne ili obmanjujuće stvarnosti u kojoj sve funkcioniše "onako kako treba", po zakonu i u "dozvoljenoj meri i granicama". Očigledno je da se u praksi ignoriše upadljiva negacija svega onoga što je predviđeno kao odgovarajući standard u međunarodnim i nacionalnim okvirima zaštite - vazduha, voda, zemljišta, biljaka, životinja i dr (ekstenzivni ili restriktivni pristup). Otkrivajući ovakvu realnost, neophodno je prevrednovati čitav kompleks ponašanja i relacija koja na ovom terenu nastaju pod dejstvom nove vizije sveta - novog svetskog poretka. To je razlog da učinimo svesne napore, odmah, obavezno u širokom dijapazonu podržimo preduzimanje odgovarajućih mera, uključujući i određene krivično pravne instrumente. Upravo, uz komentare da značajne promene društva u svim oblastima zahtevaju i promene u krivičnopravnoj reakciji u ovim okvirima, prilikom eksplikacije označenog problema, autorka je po određenom redosledu pošla od opšteg određenja krivičnih dela protiv životne sredine kao jedne dimenzije ekološkog kriminaliteta, a zatim nastavila sa analizom nekih važnih pitanja koja se tiču borbe protiv ovih dela na međunarodnom i

** Ovaj rad je nastao kao rezultat istraživanja u okviru projekta „Pravo i ciljevi održivog razvoja: Prvi deo” koji u 2026. godini sprovodi Institut za uporedno pravo uz finansijsku podršku Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija (ev. br: 451-03-33/2026-03/200049 od 5. 2. 2026).*

nacionalnom nivou, potom posvetila posebnu pažnju krivičnopravnoj zaštiti ove grupe krivičnih dela u svetlu predloženih izmena KZ (nacionalno zakonodavstvo), da bi na kraju završila njihovim obrazlaganjem u kontekstu Direktive 2024/1203 (pravo EU).

Ključne reči: životna sredina, katastrofalne posledice, krivičnopravna zaštita, nova rešenja, perspektive.

1. Uvodna razmatranja

Kako nam je u prvom redu stalo da stvorimo analitičku i korisnu sliku o izabranoj temi, makar samo u jednom njenom segmentu, ovde je bilo neophodno osvetliti to pitanje iz sledećih perspektiva. Sa napomenom, pokušali smo unekoliko da ih sistematizujemo, omogućavajući tako bolji pregled i uvid u problem i karakter ove izuzetno opasne pojave.

U tom smislu, polazna teza, ili ako hoćemo temeljna pozicija u pojašnjavanju označene problematike "kreće" od definicije javnog zdravlja. Recimo, uprkos tome što su se stavovi u tom pravcu pomerali¹, do danas nije usklađena jedinstvena definicija, mada svaka na svoj način polazi od istih ili sličnih činjenica ili dovodi do istih činjenica. Upravo, iz ovoga proizilazi i pitanje o razlici između tih nivoa formulisanja što se posledično reflektuje na prevenciju bolesti, produžavanje života i unapređenje zdravlja putem organizovanih napora društva, edukaciji lica o načelima lične higijene itd.

Ukratko, na ovoj listi definicija očigledno postoje razlike u stavljanju akcenta na različite stvari pri čemu smo, u tom smislu, ipak izdvojili sledeće. U američkom rečniku termina stoji da je javno zdravlje: "Nauka i praksa zaštite i unapređenja zdravlja u lokalnoj zajednici putem preventivne medicine, zdravstvenog vaspitanja, kontrole zaraznih bolesti sanitarnog nadzora i praćenja ekološkog hazarda".² Svetska zdravstvena organizacija javno zdravlje definiše kao: Nauku i umetnost unapređenja zdravlja, sprečavanja bolesti i produženje života ljudi kroz organizovane napore zajednice.³ Posebno se osvrnimo na javno zdravlje u Srbiji, definisano Zakonom o javnom zdravlju, kao organizovanu aktivnost društva usmerenu na očuvanje i

¹ Najstarija definicija javnog zdravlja dao je čuveni profesor Čarls Edvard Viinslou (Charles Edvard Winslow), 1920. godine, 1923. godine, uz određene izmene i dopune formulisao je i javno zdravlje kao nauku i umeće sprečavanja bolesti, produženja života, unapređenja fizičkog zdravlja i uspešnosti putem organizovanih napora zajednice u sanaciji okoline, suzbijanju infekcija u zajednici, edukaciji lica o načelima fizičke higijene, organizovanju zdravstvene službe za ranu dijagnostiku i preventivno lečenje bolesti, kao i razvoj društvenih mehanizama koja će osigurati da svaki pojedinac u zajednici ima životni standard dostatan za održavanje zdravlja. Cit. prema: Đurišić, J., *Krivičnopravni instrumenti zaštite životne sredine*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, br. 4/2022, str. 1095.

² Cit. prema: Đurišić, J., *nav. članak*, 1095.

³ Winslow, E. Ch., 1923; Odbor stručnjaka SZO, 1952.

utvrđenje fizičkog, mentalnog i socijalnog zdravlja stanovništva, prevenciju bolesti i produženja života celokupnog stanovništva.⁴ Ono obuhvata (podrazumeva) promociju zdravlja, kontrolu zaraznih/nezaraznih bolesti i zaštitu životne sredine, delujući kao kolektivni napor zajednice.

Kada govorimo o zaštiti životne sredine u našoj zemlji, održivo upravljanje prirodnim vrednostima i zaštita životne sredine utvrđuje se Zakonom o zaštiti životne sredine, posebnim zakonima i drugim propisima kojima se precizira procena uticaja planova, programa i projekata na životnu sredinu; integrisano sprečavanje i kontrola zagađivanja; zaštita prirode, zaštita vazduha, voda, zemljišta, šuma, geoloških resursa, upravljanje hemikalijama, upravljanje otpadom, jonizujuća i nejonizujuća zračenja, zaštita od buke i vibracija, kontrola opasnosti od velikog udesa koji uključuje opasne supstance, prekogranični promet i trgovina divljim vrstama (čl. 10). Sistem zaštite životne sredine, u okviru svojih ovlašćenja, obezbeđuju: organi državne uprave, autonomne pokrajine, jedinice lokalne samouprave, zdravstvena služba, naučne i stručne organizacije, građani, grupe građana, njihova udruženja, profesionalne i druge organizacije... U ostvarivanju sistema zaštite životne sredine ovi subjekti su odgovorni za svaku aktivnost kojom menjaju ili mogu promeniti stanje i uslove u životnoj sredini, odnosno za nepreduzimanje mera zaštite životne sredine u skladu sa zakonom. Shodno zakonskim odredbama, a u okviru svojih delatnosti, ovi subjekti podstiču, usmeravaju i obezbeđuju jačanje svesti o značaju zaštite životne sredine: kroz sistem obrazovanja i vaspitanja, naučno-istraživanje i tehnološki razvoj, kroz usavršavanje u procesu rada, javno informisanje i popularizaciju zaštite životne sredine (čl. 6).⁵

U našem razmatranju zaštite životne sredine, posebno smo akcent stavili na čl. 6. pod nazivom "jačanje svesti", upravo zbog toga što se ovaj zahtev probija kao eksplicitni i u jedino mogućoj drugačijoj, boljoj stvarnosti u kojoj ova zemlja i čitava planeta može preživeti.

2. Životna sredina u suštinski različitim ravnama

Društveni uspon i civilizacijsko nadmetanje u razvoju nauke i tehnologije poslednjih godina je dostiglo neslućene razmere. Međutim, taj veliki, snažni korak unapred otkrio je i svoju drugu, tamnu stranu po zdravlje i životnu sredinu - proizvedeni su veliki neredi i žestoke frustracije. Pratile su ga globalne i planetarne igre sa katastrofalnim posledicama "od zemlje do neba". Na tom dugom putovanju u lepšu i srećniju budućnost, nisu se mogli izbeći otpori i nepristajanje, predrasude i zablude, nevolje prilagođavanja i sl. Ipak, ili upravo u duhu globalnih civilizacijskih promena društvo je moralo da prihvati činjenicu da će intenzivniji razvoj industrije i

⁴ Zakon o javnom zdravlju, (Sl. glasnik RS, br. 15/2016).

⁵ Zakon o zaštiti životne sredine (Sl. glasnik RS, br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - dr. zakon, 72/2009 - dr. zakon, 43/2011 - odluka US, 14/2016, 76/2018, 95/2018 - dr. zakon, 95/2018 - dr. zakon i 94/2024 - dr. zakon).

tehnologije stvoriti ozbiljan rizik po zdravu životnu sredinu. I to nije sporno. Sporno je - kako obim dozvoljene zagađenosti svesti na određenu meru, iako ni ta mera nije bezopasna za život i zdravlje ljudi. Ta "crvena linija" preko koje se ne sme preći i zagađivati životna sredina predviđena je posebnim propisima iz oblasti zaštite i unapređenja čovekove sredine. Krivično pravo interveniše u slučaju kada se te granice prekorače.⁶ Kako se može zapaziti, legislativna borba protiv ove vrste kriminaliteta se odvija na međunarodnom i nacionalnom nivou, tj. u unutrašnjem pravu većine savremenih država gde se, upravo i pribegava značajnim izmenama i dopunama u materijalnom i procesnom krivičnom zakonodavstvu. Kada je reč o našoj zemlji, Ustav prepoznaje pravo na zdravu životnu sredinu kao jedno od temeljnih ljudskih prava: "Svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju... svako je odgovoran za zdravu životnu sredinu i svako je dužan da čuva i poboljšava životnu sredinu" (čl. 74. Ustava).

U svojoj borbi protiv različitih formi i stepena ugrožavanja životne sredine, različite grane prava (građansko, prekršajno, upravno ...) se bave različitim aspektima ove oblasti. Krivičnopravna zaštita predstavlja, pri tome, samo jedan vid te zaštite. Intervencija krivičnom sankcijom nastaje gde sve ostale norme nisu uspele da u dovoljnoj meri i koliko treba zaštite životnu sredinu od povreda i ugrožavanja (*ultima ratio*).

3. Životna sredina i ekologija - kontekst celine i jedinstva

U literaturi u kojoj se promišlja pitanje zaštite životne sredine i (ili) ekološkog kriminaliteta ne postoji saglasnost oko toga da li treba upotrebljavati jedan ili drugi izraz. Kako se može zapaziti, u stranoj literaturi koja se bavi pravnim aspektima ekoloških vrednosti, uporedo se koriste oba termina: ekološko pravo - *ecology law*, odnosno pravo životne sredine - *enviromental law*.

Naša tema od dve reči - *ekos* i *enviromental*, "traži" etimološko objašnjenje. Kao prvo, reč *ekos* potiče od grčke reči *oikos*, što znači stanište ili dom. Taj ekološki smisao nalazi se u *ekosu* definisanom kao celina neprekidne interakcije živog i neživog na planeti. Što se tiče reči *enviromental*, njeno značenje podrazumeva životnu sredinu ili skup fizičkih, socijalnih i kulturnih faktora i uslova koji imaju uticaj na egzistenciju li razvoj organizama ili skupa organizama. Iz ovog kratkog upućivanja, termin ekološko pravo širi je od prava životne sredine. Ili, ako hoćemo, zaštita životne sredine je samo jedna od oblasti kojima se bavi ekologija.⁷

⁶ Čejović, B., Kulić, M., *Krivično pravo*, Novi Sad, 2014, str. 483; Lazarević, Lj., *Komentar KZRS*, Beograd, 2006, str. 681-682.

⁷ U tom kontekstu, zanimljivo je pomenuti da je termin - ekološko pravo prvi upotrebio Ernest Hekel i to još 1866. godine u svom radu "Istorija prirode. On je definisao ekologiju kao "izučavanje sveukupnosti uzajamnih odnosa živog sveta sa sredinom koja ga okružuje". Pažnju privlači i definicija američkog ornitologa i ekologa Riklefsa (Robert Eric Ricklefs 1943) koji je

Upravo se iz toga sada izvodi njihova suština i smisao - osvetljava i rasvetljava ekologija i životna sredina kao dva srodna, ali ne i identična pojma. U napred naznačenom smislu, životna sredina je skup prirodnih i stvorenih vrednosti, odnosno prostor i uslovi koji okružuju živa bića i omogućavaju njihov opstanak. Obuhvata žive (biotičke) i nežive (abiotičke) elemente - vazduh, vodu, zemljište, biljke i životinje - u neprekidnoj interakciji. Ona oblikuje razvoj organizama i direktno utiče na njihov život.⁸ Zaštita životne sredine je ključna za održanje biodiverziteta i dugoročni opstanak ljudi i ostalih vrsta. S druge strane, ekologija je grana biologije koja proučava međusobne odnose živih organizama (biljaka, životinja, ljudi) i njihov uticaj na životnu sredinu, kao i uticaj okruženja na njih. Recimo, ona obuhvata proučavanje populacija ekosistema, staništa i interakcija unutar prirode. Ekologija nije isto što i zaštita životne sredine. Ekologija je nauka, dok je zaštita primena te nauke radi očuvanja prirode.⁹

Na osnovu pomenute razlike između ekologije i životne sredine, preciziraju se i neka važna pitanja koja se tiču izabrane teme, o čemu će biti reči u narednom delu izlaganja. Zapravo, okrećemo se onome što je aktuelno, sadašnje u rešenjima za dela protiv životne sredine. Zato je zanimljivo ukazivanje na borbu, ili ako hoćemo - pokušaj razrešenja ovog problema u međunarodnim okvirima i koncept borbe protiv ove vrste kriminaliteta na regionalnom i nacionalnom nivou.

4. Krivična dela protiv životne sredine u Srbiji

Razmatranje mnogobrojnih pravnih aspekata zaštite životne sredine odvija se na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou. Da bi se adekvatno razumela ova problematika, potrebno je ukazati na sva tri segmenta zaštite životne sredine u njihovoj povezanosti - poklapanju (univerzalnosti rešenja), ali i kroz specifičan segment zaštite životne sredine koji je prisutan, ili individualno egzistira u određenoj državi.

Ovim smo već dotakli osnovne pretpostavke za regulisanje označenog pitanja, najpre preciziranjem najvažnijih razloga koji se u bitnom reflektuju na trenutnu situaciju u borbi sa tom, izuzetno opasnom vrstom kriminaliteta u našoj zemlji.

Idući ovim putem - tumačeći dešavanja u našem kaznenom i krivičnom zakonodavstvu povodom zaštite životne sredine, možemo slobodno reći da je ova oblast u proteklih dvadesetak godina bila jedna od najdinamičnijih u čitavom

dao definiciju ekologije prema kojoj ova predstavlja "nauku o prirodnoj sredini i odnosima između organizama i njihove okoline. Rapajić, M., *Načela ekološkog prava sa osvrtom na održivi razvoj*, Zbornik radova: Savremeno pravo u eri digitalizacije i održivog razvoja, Kragujevac, 2025, str. 44.

⁸ *The Time is Now for the UN to Formally Recognize the Right to a Healthy and Sustainable Environment*, Center for International Environmental Law, <https://www.ciel.org/un-global-recognition-right-healthy-environment/2018>, pristupljeno 13. 4. 2026.

⁹ Vid. opširnije o tome Randelović, V., *Ekocid u međunarodnom i nacionalnom krivičnom pravu*, Kragujevac, 2025, str. 18-30.

krivičnom pravu Republike Srbije. U relativno kratkom vremenu usvojeno je više sistemskih zakona koji se odnose na životnu sredinu, među njima, samo u 2004: Zakon o zaštiti životne sredine, Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu, Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine i dr. Godinu dana kasnije, 2005. krivična dela protiv životne sredine sistematizovana su u jednu posebnu glavu Krivičnog zakona . glava dvadeset četvrta: "Krivična dela protiv životne sredine", a zatim je 2008. usvojen Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična dela. Narednih godina se nastavilo sa donošenjem tzv. sektorskih zakona koji su regulisali različite aspekte uređenja, unapređenja i zaštite životne sredine, propisujuće istovremeno privredne prestupe prekršaje za one koji se nesavesno odnose prema životnoj sredini.¹⁰

Na ovom mestu važno je primetiti ili podsetiti da je, upravo u cilju efikasnije zaštite i unapređenja zdrave životne sredine za vrlo kratko vreme doneto nekoliko tzv. sektorskih zakona, među njima izuzetno važan Zakon o klimatskim promenama,¹¹ kao i Zakon o korišćenju obnovljivih izvora energije¹² i Zakon o upravljanju otpadom¹³.

Napuštajući opšta razmatranja te vrste, ispitivanje se usmerava na konkretnije utvrđivanje, objašnjavanje ovog tematskog područja. I samo u tom smislu, neophodno je ukazati da je u Glavi 24. pod nazivom: "Krivična dela protiv životne sredine" propisano 18 krivičnih dela i to: Zagađenje životne sredine (čl. 260), Nepreduzimanje mera zaštite životne sredine (čl. 261), Protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu (čl. 262), Oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine (čl. 263), Oštećenje životne sredine (čl. 264), Uništenje, oštećenje, iznošenje u inostranstvo i unošenje u Srbiju zaštićenog prirodnog dobra (čl. 265), Unošenje opasnih materija u Srbiju i nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija (čl. 266), Nedozvoljena izgradnja nuklearnih postrojenja (čl. 267), Povreda prava na informisanje o stanju životne sredine (čl. 268), Ubijanje i zlostavljanje životinja (čl. 269), Prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka (čl. 270), Nesavesno pružanje veterinarske pomoći (čl. 271), Proizvodnja štetnih sredstava za lečenje životinja (čl. 272), Zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja (čl. 273), Pustošenje šuma (čl. 274), Šumska krađa (čl. 275), Nezakonit lov (čl. 276) i Nezakonit ribolov (čl. 277). Ovde treba još jednom naglasiti da su krivična dela protiv životne sredine mnogobrojna i međusobno veoma različita.

¹⁰ Alimpić, M., *Krivična dela protiv životne sredine - krivično zakonodavstvo Srbije i međunarodni pravni standardi - usaglašenost ili ne?*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, br. 4/2022, str. 1320.

¹¹ Zakon o klimatskim promenama (Sl. glasnik RS, br. 26/2021).

¹² Zakon o korišćenju obnovljivih izvora energije (Sl. glasnik RS, br. 40/2021, 35/2023 i 94/2024 - dr. zakon).

¹³ Zakon o upravljanju otpadom (Sl. glasnik RS, br. 109/2025).

Pružajući širi okvir za razumevanje, na toj listi dela protiv životne sredine opredeljenih određenim kriterijumima, sva ona se mogu svrstati u određene podgrupe.¹⁴ Zbog toga što smo u određenim analizama isticali da, jednostavno, nije bilo moguće na jednom mestu obuhvatiti sva protivpravna ponašanja koja imaju elemenat krivičnog dela, već su ona dodatno propisana u posebnim zakonima,¹⁵ pažnju nam je privukla podgrupa krivičnih dela prema mestu na kojem se nalaze propisi koji ih predviđaju:

- 1) prava ekološka krivična dela (Glava XXIV KZ Srbije);
- 2) nepravna ekološka krivična dela koja se nalaze u odredbama KZ Republike Srbije, ali u okviru krivičnih dela koja pripadaju drugim grupama i

- 3) sporedna ekološka krivična dela koja se nalaze van KZ Republike Srbije, u odredbama sporednog zakonodavstva (Zakon o zdravlju bilja - Sl. glasnik RS br. 14/2009, Zakon o sredstvima za zaštitu bilja - Sl. glasnik RRS, br. 41/2009, Zakon o genetski modifikovanim organizmima - Sl. glasnik RS, br. 41/2009).¹⁶

U svetlu onoga što je rečeno, kada se svede na jednu ravan, koliki je i kakav značaj ovog pitanja najbolje svedoči to što se osnovne odredbe o zdravoj životnoj sredini nalaze u Ustavu, kao i da su na terenu krivičnopravne zaštite te odredbe našle svoje mesto u kategoriji primarnih objekata zaštite, čime je učinjen važan korak u zaštiti životne sredine.¹⁷ Ipak, uvođenje ekoloških krivičnih dela u krivično zakonodavstvo makoliko to bio značajan korak ka kvalitetnijoj zaštiti zdrave životne sredine, samo po sebi ne predstavlja garanciju adekvatne krivičnopravne zaštite.¹⁸

Iz ovakve opšte pozicije, proizilazi i odgovarajuća posebna teorijska interpretacija aktuelnih dešavanja o ovoj komplikovanoj temi, a da su rezultati do kojih se došlo veoma skromni, čak nezadovoljavajući. Jednom reči, mora se priznati da u tom pogledu i nije ostvaren neki napredak (i pored gore pomenute konstatacije). Ali, krenimo redom.

U našem razmatranju krivičnopravne zaštite životne sredine, insistira se na sledećem: svako je dužan da čuva i poboljšava životnu sredinu, svako je odgovoran za zaštitu životne sredine. Upravo u tim razmerama, zakonodavac je dao svoj doprinos. Međutim, naivna je pomisao da krivični sistem može da reši društvene

¹⁴ Čejović, B., Kulić, M., *nav. delo*, str. 487-488.

¹⁵ Koliko je ova oblast bogata propisima, najbolje svedoče sledeće brojke: najpre, pored Ustava, još 13 zakona koji se mogu svrstati u opšte propise koji štite ovaj zaštitni objekt, 17 zakona u delu koji se odnose na zaštitu vazduha, vode, zemljišta, bilja, šuma, geoloških resursa i životinjskog sveta, 4 zakona u grupi koji štiti hranu, piće, vodu za piće i predmete opšte upotrebe, 2 zakona koja regulišu zaštitu od jonizujućeg i nejonizujućeg zračenja i 7 zakona u grupi zakona o zaštiti od otpadnih materija. Tu je još i gomila raznih podzakonskih akata. Cit. prema: Alimpić, M., *nav. članak*, str. 1321.

¹⁶ Jovašević, D., *Ekološki kriminalitet u Srbiji - teorija, zakonodavstvo, praksa*, Zbornik radova: Ekologija i pravo, Niš, 2011, str. 227-253.

¹⁷ Bugarski, T., *Krivični postupak za dela protiv životne sredine*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, vol. XLIX, br. 4/2015, str. 1633-1647.

¹⁸ Alimpić, M., *nav. članak*, str. 1323.

probleme (*Pizzi*), a nemoguće je pretpostaviti da možemo da stvorimo sistem u kome neće postojati greške. One se povremeno dešavaju i neizbežne su (*Lauden*).¹⁹

Time se priznaje i opravdava ideja da su u našem krivičnom zakonodavstvu učinjeni određeni propusti ili greške, ali istovremeno da se izvesnim krivičnopravnim instrumentima one moraju ispraviti i kriminalnu politiku usmeriti u određenom pravcu - efikasnije borbe protiv ove vrste kriminaliteta. Zakonodavac mora da pruži nova bolja rešenja kojima bi u budućnosti prevazilazio probleme ovako kompleksne prirode. To treba potcrtati, jer postoji ne mali broj otvorenih pitanja u čijoj se razradi treba voditi računa uopšte, a pre svega, zbog potreba prilagođavanja krivičnopravnog sistema savremenim potrebama društva, kao i zbog obaveza koje proizilaze iz procesa pristupanja EU.

Tu se već nazire pitanje koje ćemo istražiti i ovde komentarisati.

5. Razlozi za novu konceptualizaciju

U realnosti koja se dinamično menja i u kojoj zagađenost životne sredine uzima neslućene razmere, prevladao je stav da su u različitim vremenskim periodima potrebne nove, drugačije forme reagovanja usklađene sa novim izmenjenim, naučnim saznanjima i dostignućima. Razumljivi su onda naponi međunarodne zajednice za pravno regulisanje ove izuzetno važne oblasti i pored ostalog za suzbijanje krivičnih dela kojima se nanose katastrofalno štetne posledice po životnu sredinu. Tendencija je jasna, jer u jednom delu isti problemi (univerzalni pravni akti) postoje na sva tri nivoa: međunarodnom, regionalnom i nacionalnom. Konkretno, kako je reč o veoma sofisticiranoj oblasti, ne iznenađuje podatak da je doneto skoro dve hiljade važećih, multilateralnih i bilateralnih međunarodnih ugovora, koji direktno ili indirektno uređuju brojna važna pitanja iz oblasti zaštite životne sredine.²⁰

Štetne posledice nastale u aktivnostima opasnim po životnu sredinu pogađaju sve zemlje sveta. Zbog toga ona moraju da shvate da se i borba protiv ovog vida kriminaliteta smatra njihovim zajedničkim prioritetom. I samo na tom, međunarodnom nivou može da se porazi ovo, jedno od najvećih zla modernog doba. U stvari, razvijanje jedne sveobuhvatne strategije, uz maksimalno angažovanje na nacionalnom nivou, podržavanjem ovog cilja sa zakonodavnim okvirima koji će odgovarati međunarodnim standardima, može da se proizvede merljive rezultate. Poslednjih decenija se međunarodna zajednica sve intenzivnije kreće u tom pravcu. Zbog toga je potrebno potpisati i ratifikovati sve konvencije, ugovore i rezolucije

¹⁹ Cit. prema Turanjanin. V., *Između kazne i reparacije: načelo oportuniteta krivičnog gonjenja i zaštita životne sredine u kontekstu održivog razvoja*, Zbornik radova: *Savremeno pravo u eri digitalizacije i održivog razvoja*, Kragujevac, 2025, str. 308, 309.

²⁰ Etinski, R., Stanivuković, M., Đajić, S., Đundić, P., Tubić, B., *Savremeni preduslovi međunarodnopravne zaštite životne sredine*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, br. 2/2017, str. 267.

donete u oblasti krivičnog zakonodavstva. Radi ilustracije, u prvom redu navodimo Rezoluciju 28. Komiteta ministara Saveta Evrope iz 1977, Konvenciju Saveta Evrope o krivičnopravnoj zaštiti životne sredine iz 1998, Okvirnu odluku Saveta Evrope o zaštiti životne sredine iz 2003, Direktivu 2008/99 EU usvojenoj od strane Evropskog parlamenta i Veća, i najzad, kao rezultat bogate zakonodavne aktivnosti EU u oblasti krivičnopravne zaštite životne sredine - novu Direktivu o krivičnim delima protiv životne sredine usvojene u julu 2024, od strane Evropskog parlamenta i Veća.

Napuštajući opšta razmatranja ove vrste, ispitivanje se usmerava na konkretno utvrđivanje, objašnjavanje ovog tematskog područja. Recimo, sa stanovišta naše teme, nećemo se vraćati unazad i detaljno tumačiti kojim putem se kretala međunarodna zajednica tj. međunarodno pravo uviđajući značaj životne sredine za sve ljude, za sadašnje i buduće generacije.

6. Razlozi za zakonske izmene

Ovaj nivo objašnjavanja poslužio nam je kao najopštiji putokaz za konkretno istraživanje postojećih rešenja u našem zakonodavstvu iz ugla Nacrta zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika (2025) i Direktive 2024/1203, kako bi se što efikasnije odgovorilo na izazove ekološkog kriminaliteta. Zaštita se pruža različitim elementima i aspektima životne sredine. Da bi se razmotrile najbolje mogućnosti krivičnopravne zaštite životne sredine, prethodno treba postaviti pitanje - da li se propisivanjem određenih ponašanja usmerenih na povredu ili ugrožavanje životne sredine kao krivičnih dela i propisivanjem krivičnih sankcija, može uticati na ljudsko ponašanje kako bi se degradacija životne sredine i njom izazvane opasnosti po zdravlje ljudi svele na minimum. Reč je, o povratnom uticaju, jer se u isto vreme otvara pitanje potrebe usklađivanja domaćih krivičnopravnih rešenja u perspektivi krivičnopravne zaštite sa pomenutim dokumentom - Direktivom 2024/1203.

Ovo pitanje se, u postojećim zakonskim okvirima (KZ RS), po prirodi stvari mora razjašnjavati iz same potrebe našeg vremena u kome se sve više vrše teška krivična dela protiv životne sredine. Danas su na tom terenu, očigledno, prisutne dve, možemo reći, suprotstavljene tendencije. Prvo, uvođenje velikog broja krivičnih dela protiv životne sredine i pružanje "adekvatne" krivičnopravne zaštite zdravoj životnoj sredini kroz naše krivično zakonodavstvo. Ali, da li su obezbeđeni efikasni mehanizmi i dovoljni kapaciteti u lancu otkrivanja, dokazivanja i presuđivanja za označena krivična dela. Upravo, u toj "tački prekida", treba mapirati problem - sposobnosti krivičnog prava da pruži adekvatnu zaštitu zdravlju ljudi odnosno zdravoj životnoj sredini.²¹

²¹ Vid. o tome šire: Alimpić, *nav. članak*, str. 1323, Lukić, N., *Nova Direktiva EU o ekološkom kriminalitetu i potreba reforme domaćeg krivičnog zakonodavstva*, Zbornik radova: Izazovi međunarodnog krivičnog prava i krivičnog prava, tom 2, Palić, 2025, str. 326-327.

Zakon postoji, pravila postoje. Tome "verovanju" razume se, ne možemo prigovoriti. Pa, ipak, ili uprkos tome - problemi, o kojima je reč, stoje pred našim zakonodavstvom u njegovoj primeni, kome su svakako prepušteni i najdelikatniji delovi nastojanja da se odnosna problematika razume i ukaže na mere koje bi se mogle preduzeti, sa realnim izgledom da se bar ograniče, ako ne mogu da spreče negativne efekte zagađenja životne sredine. Dakle, ključni stav novije orijentacije u tom pogledu je - ako je krajnje nepovoljna situacija u pravcu krivičnopravne zaštite životne sredine, zar se, samim tim ne ispoljava izričit zahtev da ono što postoji, što se "dešava" u dobro poznatoj koncepciji aktuelnih rešenja, "postane drugačije", da se promeni. Recimo, normativna osnova za borbu protiv krivičnih dela ove vrste postoji, ali ne postoji i prostor za širenje obima primene postojećih i uvođenje novih krivičnih dela. Prema ovome proizilazi da zakonodavac mora da krene dalje i dublje u zakonodavne promene. Takav kritički stav prema postojećim inkriminacijama i propisanim kaznama, dovodi nas do Nacrta zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika.

U aprilu 2024, Evropska unija je usvojila novu Direktivu o ekološkom kriminalitetu (2024/1203), čime su "nastavljeni naponi" da se životna sredina zaštiti i posredstvom krivičnih mehanizama. Ograničeni uglom usmerenja, nećemo se upuštati u detaljno analiziranje usaglašenosti domaćeg krivičnog zakonodavstva sa Direktivom, već ćemo u nastavku ukazati na pojedine problematske tačke na koje se treba fokusirati. I u tom okviru videćemo, postoje važna odstupanja, ali su date i određene obaveze i ograničenja koja bi trebalo na svoj način da odgovore na izazove ekološkog kriminaliteta u našem zakonodavstvu.

Direktiva uvodi niz novih krivičnih dela, predviđa njihove kvalifikovane oblike (napr. ekocid), precizira vrstu i visinu krivičnih sankcija, za pravna lica uvodi mogućnost kazne čija se visina utvrđuje prema ostvarenim ukupnim prihodima kompanija i dr. Direktiva predviđa i čitav spektar drugih mera koje su usmerene na zaštitu životne sredine. Pažnju privlači i uvođenje obaveze za države članice da prikupljaju i dostavljaju anonimne podatke o određenim okolnostima (na pr. o pokrenutim i okončanim sudskim postupcima i izrečenim krivičnim sankcijama), kako bi se pratila primena u praksi. To je suština, ali i alternativa trenutnom pristupu ovoj vrsti kriminaliteta, pre svega ukazujući na činjenicu - "da li će države članice uskladiti svoja zakonodavstva do predviđenog roka - maj 2026, i u svemu suštinski ispuniti preuzete obaveze, a zatim, kakav će biti način implementiranja novih rešenja imajući u vidu da određene probleme u toj oblasti treba rešavati na drugi način i drugim sredstvima."²²

Tezu u naslovu da postoje razlozi za izmene u našem krivičnom zakonodavstvu, a u okviru neophodnosti prilagođavanja krivičnopravnog sistema savremenim potrebama društva, kao i obavezama koje proizilaze iz procesa pristupanja Evropskoj uniji, naš zakonodavac je u ovom delu, jednostavno zanemario (ignoriseo u značajnoj meri). Zbog potpunosti izlaganja treba se, samo na trenutak osvrnuti unazad i videti

²² Lukić, N., *nav. članak*, str. 343.

da je domaće krivično zakonodavstvo do sada usklađivano sa međunarodnim aktima. U novije vreme naša zemlja je ratifikovala veći broj međunarodnih ugovora iz kojih proizilazi obaveza usklađivanja... Zato su od Nacrta, ovog puta, očekivani pozitivni rezultati na tom planu.

Iz ovoga bi se već sada moglo utvrditi da su Nacrtom KZ dela protiv životne sredine ostala uglavnom neizmenjena, što je na bilo koji način važno i - da su neprimenjiva u praksi. Očigledno da stanje u oblasti ekološkog kriminaliteta, kao i opšte prilike u Srbiji ne predstavljaju ozbiljnu opasnost za zdravu životnu sredinu građana Srbije. Mnogi bi pomislili da samo ovakav koncept (ne)postupanja u grupi ovih krivičnih dela na specifičan način interpretira i objektivizira njihovu suštinu, zajedno sa određenim izuzecima. Međutim, oko toga postoje različita i protivurečna mišljenja. Sve ovo vraća na početak ponovnog razmatranja odnosne problematike, još jače izraženo činjenicom hitnih suštinskih promena (kao funkcija i izraz date stvarnosti) i harmonizacije unutrašnjeg zakonodavstva sa EU propisima - proces pristupanja EU.

U tome, pored ostalog i leže razlozi za odluku da se osvetli pitanje celovitog odnosa između Nacrta i EU Direktive. Međutim, svaki iscrpniji prikaz u ovom delu rada, bio bi nemoguć. Zato, iz ovakve opšte pozicije, iznosimo nekoliko teorijskih interpretacija iz kojih je očigledno sledeće: Najpre, Zakonodavac nalaže uvođenje niza novih krivičnih dela, koja u "širokom luku" predviđaju specifične oblike ekološkog kriminaliteta (od zagađivanja i proizvodnje štetnih posledica, od neovlašćene izgradnje do ugrožavanja biodiverziteta i klimatskih promena...). Naglasimo, imajući u vidu broj krivičnih dela i njihove oblike, može se konstatovati da je Nacrt u tom pogledu pokazao usklađenost sa međunarodnim obavezama (napr. Minamatska konvencija o živi usvojena 2013). Direktiva donosi novine u smislu definisanja određenih pojmova (napr. sadrži jasnu definiciju "ekosistema" i "životne sredine"...), dok u Nacrtu nema precizne definicije ovih termina, "pa se tumačenje prepušta sektorskim zakonima sto dovodi do pravne nesigurnosti i otežava sudsku primenu".²³ Istovremeno, postojeće inkriminacije su neadekvatne, a propisane kazne pooštrene. Ipak, i dalje ostaju niske i kao takve nedovoljno odvraćajuće (očigledni sistemski nedostatak u kažnjavanju ekoloških prestupa). Pada u oči i neusaglašenost sa merama remedijacije i restitucije štete, kao i izostanak povezivanja ekološkog kriminaliteta sa organizovanim kriminalitetom, korupcijom i zloupotrebom vlasti, našta Direktiva eksplicitno ukazuje. Nacrt ne prepoznaje ovu vrstu povezanosti, što je svakako razlog za ozbiljnu zabrinutost.²⁴ Pažnju privlači i nedostatak novčanih kazni za pravna lica i efikasnost oduzimanja koristi. I još nešto vrlo važno - ostalo je nejasno, ili nedefinisano pravo javnosti na pravdu i procesne zaštite, što u Direktivi

²³ Panić Miletić, L., Samulov, J., *Ekološki kriminal u Nacrtu Krivičnog zakonika - korak napred li mrtvo slovo na papiru*, Otvorena vrata pravosuđa, <https://www.otvorenavratapravosudja.rs/teme/ostalo/ekoloski-kriminal-u-nacrtu-krivicnog-zakonika-korak-napred-ili-mrtvo-slovo-na-papiru>, pristupljeno, 8. 03. 2026.

²⁴ Isto.

predstavlja bitan faktor u jačanju prava i uloge zainteresovane javnosti u ekološkim postupcima.²⁵

Iz ovog ukazivanja, kada se sve svede na jedinstvenu ravan, proizilazi da ovaj nivo interpretacije problematike "prilagođavanja potrebama društva, kao i obavezi harmonizacije domaćeg zakonodavstva sa EU propisima" je, upravo bitan, jer se ukazivanjem na njihov unutrašnji sadržaj jedino može i razumeti, ne samo razlika u viđenju značaja zaštite životne sredine, već i njegova karakteristična suština. I naravno, da sa ovakvom izdiferenciranošću stavova, odnosno, predloženih rešenja, Nacrt KZ samo bi još više doprineo stanju haosa, normativne konfuzije i nesnalaženja, ili zloupotreba u odnosu na tu veoma komplikovanu i sve nepovoljniju situaciju u ovoj oblasti.²⁶

Na kraju, teško je negirati činjenicu da Nacrt predstavlja "korak napred" u usavršavanju našeg krivičnog zakonodavstva. Međutim ne vidimo nikakvu zakonsku logiku da se ovoj grupe krivičnih dela "posveti" pažnja na ovakav način. Drugim rečima, i pored toga što sadrži određeni broj novih rešenja, on ne znači radikalni zaokret u odnosu na postojeće krivično zakonodavstvo. A, to je imperativ za efikasniju borbu protiv ekološkog kriminaliteta.

7. Zaključak

Svet postaje jedinstven u dijagnozi da zagađenje životne sredine proizvodi katastrofalne posledice po život i zdravlje ljudi. "Kockanje" i rizični stav prema prirodi, bez bilo kakve podloge u konkretnom pokriću, naduvavajući apstraktne, virtuelne vrednosti, zloupotrebljavajući zaštitnu i garantivnu funkciju krivičnog prava. Imajući u vidu broj krivičnih dela, može se konstatovati da Nacrt KZ granice krivičnopravne zaštite postavlja dosta široko. Međutim, širenje granica krivičnopravne zaštite koje nameću novi oblici ekološkog kriminaliteta, ne znači nužno i njihovu primenu. Iako se u izradi Nacrta moralo voditi računa o prilagođavanju potrebama društva i obavezama proizašlim iz procesa pristupanja EU (Direktiva 2024/1203), veoma je važno istaći sledeće - krivična dela kojima se štiti životna sredina "ostaju nepromenjena i slabo primenljiva u praksi". I inače, postojeće inkriminacije su često neadekvatne, a predviđene krivične sankcije mnogo blaže od onih na kojima Direktiva insistira. Iz ove perspektive, zakonodavac je "tražio" nova i bolja rešenja. Nažalost, za sada implementirana rešenja ne prate porast određenih oblika ekološkog kriminaliteta. Prisutne su normativne praznine i nedostaci u primeni postojećih propisa, sve se svodi na fasadni karakter bez smisla i važenja itd. Budući da je cilj izrade ovog Nacrta jasno definisan, zakonodavac mora da zakonski koncept ovih krivičnih dela radikalno transformiše, da izvrši dalje i dublje promene sledeći

²⁵ Isto.

²⁶ Bajović, V., *Izmene krivičnog zakonika – (ne)prihvatljivost pojedinih predloženih rešenja*, Zbornik radova: Izazovi međunarodnog krivičnog prava i krivičnog prava, Tom 1, Palić, 2025, str. 144; Panić Miletić, L., Samulov, J., *nav. članak*.

"globalni model"- odnosna EU Direktiva. I to, sto pre, u relativno kratkom vremenskom intervalu", transparentnije, pravno preciznije i mnogo ambicioznije", kako bi naše zakonodavstvo vodilo efikasnu borbu protiv ovog vida ekološkog kriminaliteta.

*Dragana Petrović, Ph.D., Research Associate
Institute of Comparative Law in Belgrade*

CRIMINAL OFFENSES AGAINST THE ENVIRONMENT - BETWEEN AMBITION AND REALITY -

Summary

We live in turbulent times, periods of wars and general insecurity. We live in a world of devastating contradictions, in a dangerous and chaotic world where injuries and threats to the environment are taking on tragic proportions. For the "arriving" generations, we arrange a daily life full of risks - circumstances marked by extreme social crisis, authoritarian political pressures, material and spiritual decay, confusions in the value system. It's difficult ... general global changes have displaced and disrupted a lot on different levels. Some of them encouraged. From that perspective, this issue has also found its place. Disgusted by the descriptions and images of environmental pollution, one wonders: "So, is that possible?" A higher or deeper truth about the current situation in this area is hidden behind a false or misleading reality in which everything works "as it should", according to the law and in the "permissible measure and limits". It is obvious that in practice the conspicuous negation of all that is envisaged as an appropriate strategy in the international and national frameworks of protection - air, water, soil, plants, animals, etc. (extensive or restrictive approach) is ignored. Discovering such a reality, it is necessary to reevaluate the entire complex of behavior and relationships that arise on this ground under the influence of a new vision of the world - a new world order. This is the reason for us to make conscious efforts, we must immediately support the taking of appropriate measures in a wide range, including certain criminal legal instruments. Precisely, with comments that significant changes in society in all areas also require changes in the criminal law relationship within these frameworks, when explicating the indicated problem, the author started in a certain order from the general determination of crimes against the environment as one dimension of environmental crime, and then continued with the analysis of some important issues concerning the fight against these crimes at the international and national level, then paid special attention to the criminal law protection of this group of crimes in light of the proposed

amendments to the CC (national legislation) would eventually end with their reasoning in the context of Directive 2024/1203 (EU law).

Key words: *environment, catastrophic consequences, criminal protection, new solutions, perspectives.*

Literatura

- Alimpić, M., *Krivična dela protiv životne sredine - krivično zakonodavstvo Srbije i međunarodni pravni standardi - usaglašenost ili ne?*, Glasnik advokatske komore Vojvodine, br. 4/2022, str. 1320.
- Ahmed, N., *Proof of Ecocide: Towards a Forensic Practice for the Proposed International Crime Against the Environment*, Archeological and Environmental Forensic Science, no. 1(2)/2018.
- Bajović, V., *Izmene krivičnog zakonika – (ne)prihvatljivost pojedinih predloženih rešenja*, Zbornik radova: Izazovi međunarodnog krivičnog prava i krivičnog prava, Tom 1, Palić, 2025.
- Batričević, A., *Ekološka krivična dela – zločini bez žrtve?*, Temida, mart 2013.
- Batričević, A., *Ekološka krivična dela i kriminalitet korporacija*, 2017.
- Bodrožić, I., *Opravdanost krivičnopravne zaštite životne sredine*, Revija za kriminologiju i krivično pravo, br. 1/2014.
- Bugarski, T., *Krivični postupak za dela protiv životne sredine*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novm Sadu, vol. XLIX, br. 4/2015.
- Voštinčić, M., Turanjanin, V., *Kratak komparativni prikaz ekoloških krivičnih dela u Srbiji i Republici Srpskoj*, Zbornik radova: Ekologija i pravo, Beograd, 2012.
- Đurišić, J., *Krivičnopravni instrumenti zaštite životne sredine*, Glasnik Advokatske komore Vojvodine, br. 4/2022.
- Etinski, R., Stanivuković, M., Đajić, S., Đundić, P., Tubić, B., *Savremeni preduslovi međunarodnopravne zaštite životne sredine*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, br. 2/2017.
- Zakon o zaštiti životne sredine (Sl. glasnik RS, br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - dr. zakon, 72/2009 - dr. zakon, 43/2011 - odluka US, 14/2016, 76/2018, 95/2018 - dr. zakon, 95/2018 - dr. zakon i 94/2024 - dr. zakon).
- Zakon o klimatskim promenama (Sl. glasnik RS, br. 26/2021)
- Zakon o korišćenju obnovljivih izvora energije (Sl. glasnik RS, br. 40/2021, 35/2023 i 94/2024 - dr. zakon)
- Zakon o upravljanju otpadom (Sl. glasnik RS, br. 109/2025)
- Ignjatović, Đ., *Kriminologija*, Pravni fakultet Univerziteta u Beograd, Beograd, 2008.
- Jovašević, D., *Ekološki kriminalitet u Srbiji - teorija, zakonodavstvo, praksa*, Zbornik radova: Ekologija i pravo, Niš, 2011.

- Joldžić, V., *Ekološki kriminalitet u pravu i stvarnosti*, Ecologica, Beograd, 1995.
- Lazarević, Lj., *Komentar KZRS*, Beograd, 2006.
- Lukić, N., *Nova Direktiva EU o ekološkom kriminalitetu i potreba reforme domaćeg krivičnog zakonodavstva*, Zbornik radova: Izazovi međunarodnog krivičnog prava i krivičnog prava, tom 2, Palić, 2025.
- Panić Miletić, L., Samulov, J., *Ekološki kriminal u Nacrtu Krivičnog zakonika - korak napred li mrtvo slovo na papiru*, Otvorena vrata pravosuđa, <https://www.otvorenavratapравosudja.rs/teme/ostalo/ekoloski-kriminal-u-nacrtu-krivicnog-zakonika-korak-napred-ili-mrtvo-slovo-na-papiru>, pristupljeno, 8. 03. 2026.
- Randelović, V., *Ekocid u međunarodnom i nacionalnom krivičnom pravu*, Kragujevac, 2025.
- Rapajić, M., *Načela ekološkog prava sa osvrtom na održivi razvoj*, Zbornik radova: *Savremeno pravo u eri digitalizacije i održivog razvoja*, Kragujevac, 2025.
- Turanjanin, V., *Između kazne i reparacije: načelo oportuniteta krivičnog gonjenja i zaštita životne sredine u kontekstu održivog razvoja*, Zbornik radova: *Savremeno pravo u eri digitalizacije i održivog razvoja*, Kragujevac, 2025.
- The Time is Now for the UN to Formally Recognize the Right to a Healthy and Sustainable Environment*, Center for International Environmental Law, <https://www.ciel.org/un-global-recognition-right-healthy-environment/2018>, pristupljeno 13. 4. 2026.
- Čejović, B., Kulić, M., *Krivično pravo*, Novi Sad, 2014.
- Winslow, E. Ch., 1923; Odbor stručnjaka SZO, 1952.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34(082)

**МЕЂУНАРОДНА научна конференција Владавина права
у време институционалних промена (22 ; 2026 ; Крагујевац)**

Međunarodna naučna konferencija Vladavina prava u vreme
institucionalnih promena, Kragujevac, 2026. = International scientific
conference Rule of law in times of institutional changes / urednik Bojan
Urdarević. - Kragujevac : Pravni fakultet Univerziteta, 2026
(Kraljevo : Kvar). - X, 780 str. ; 24 cm

"Dvadesetdrugo po redu Majsko savetovanje" --> kolofon.

- Tiraž 50. - Str. 1-2: Predgovor / urednik.
- Napomene i bibliografske reference uz tekst.
- Bibliografija uz svaki rad. - Summaries.

ISBN 978-86-7623-159-1

1. Урдаревић, Бојан, 1977- [уредник] [аутор додатног текста]
а) Право -- Зборници

COBISS.SR-ID 197540105